

Війна в Україні з гендерної перспективи

Лісабон, 26 квітня

Відкриття

Хелена Кахейрас, Міністерка оборони Португалії

Українці і українки - ключові стовпи спротиву.

Ландшафт війни не є гендерно нейтральним.

В Португалії 60 тисяч українських біженців і біженок. Звісно, більшість складають жінки з дітьми. При опитуванні, 93% відзначили, що знають, що таке СНПК, а 20% знають людей, що постраждали. Сексуальні і гендерні наративи присутні в російському інформаційному полі у дописах про війну проти України. Гендер є одним із багатьох компонентів російської атаки на Україну.

Ганна Маляр, заступниця Міністра оборони України

Ми уже мали досягнення в Україні щодо рівних прав і можливостей до вторгнення. За війну кількість жінок у збройних силах України виросло у 2,5 рази - зараз ця цифра складає 60 тис, 43 тис із них військові. Є просування в умовах служби. Ми вже протестували форму для жінок і бронежилети.

Жінки з дітьми мають право на мобілізацію за згодою.

Пленарне засідання

Модерація - підполковниця Діана Морайс, керівниця офісу рівності Міністерства оборони Португалії

Вражена інформацією про зростання кількості жінок в українських збройних силах у 2,5 рази. Чи ми теж маємо мати війну, щоби зросла кількість жінок в наших збройних силах?

Що таке гендерна перспектива для армії?

- 1 - важливість порядку денного "Жінки, мир, безпека"
2. - СНПК як гендеризована проблема
3. - відповідь на російську дезінформацію про гендер
4. - практичні зміни для жінок

Післявоєнне відновлення має початися з того, щоби почути вже зараз жінок із різних груп з їх різними проблемами.

Ірене Фелін, Спеціальна представниця Генерального секретаря НАТО з порядку денного «Жінки, мир, безпека»

Війна не є більше протистоянням збройних сил, вона має набагато більше інших проявів. Неможливо переоцінити роль громадянського суспільства у порядку денному "Жінки, мир, безпека" та розширення гендерної політики як наскрізної в усі сфери. Важко говорити про рівність під ударами бомб, тому важливо те, що ми зробили в цій сфері у мирний час.

Багато чого змінилося. Якщо 2013 ми мали пояснювати що таке гендерна політика у секторі безпеки і оборони, то сьогодні ми говоримо як її краще впроваджувати. Ми розширили порядок денний поняттям людської безпеки в усіх її компонентах. Все це про цінності НАТО. Більше нема питання - хто ми. Війна все розставила по місцях. Гендерна перспектива говорить про комфортне довкілля для людини. В цьому аспекті важливо згадати негативний і позитивний мир. Негативний мир (припинення бойових дій) не дасть нам сталого миру, бо залишиться базова глибинна загроза, лівовою часткою якої є патріархат. Ми маємо перекласти на практичні рейки гендерні впливи війни - через збір даних, аналіз і рекомендацій конкретних дій. СНПК і гендерна перспектива відбудови - базові складові цього процесу.

Бурку Сан, заступниця помічника генерального секретаря НАТО з операцій

Страждання війни часто мають різний вплив на жінок і чоловіків. Важливо підвищувати спроможність для розірвання циклу токсичної російської агресії. НАТО підтримує в Україні багато різних ініціатив, зокрема, військова реконструкція, психологічна підтримка, перехід від військового до цивільного життя тощо. НАТО є організацією, яка навчається. Ми маємо ретельно вивчати ситуацію в Україні, щоби допомога була найдієвішою.

Генерал-майор Нуно Лемос Пірес, Директор з національної оборонної політики Міністерства національної оборони Португалії

Посилення жінок посилить і чоловіків. Ми маємо прагнути рівності, проте важливо шукати найефективніші шляхи цього досягнення.

Експертна сесія «Гендерна перспектива війни в Україні – попередні уроки»

Модерація – бригада генерал Ана Балтазар, заступниця Директора з національної оборонної політики Міністерства національної оборони Португалії

Др. Кетрін А.М. Райт, старша лекторка з міжнародної політики, університет Ньюкасл

Порядок денний «Жінки, мир, безпека» високо релевантний і розумінню, і відповіді на війну.

- а) Порядок денний «Жінки, мир, безпека» став наріжним каменем стосунків Заходу з Україною з 2014 року
- б) росія веде високо гендеровану війну і проти України, і проти НАТО і західних цінностей в цілому, включно з гендерною рівністю
- в) Вплив війни і відповіді України впливає на жінок і чоловіків по-різному

Ігнасіо Фонсека, аналітик Об'єднаного центру аналізу та узагальнення досвіду

Стратегічна перевага залежить від гендерної перспективи. Її слід розглядати з двох основних складових - когнітивна перевага і засаднича стійкість. Яка різниця в цьому плані між Україною і росією? Кілька прикладів. На відміну від України в росії повністю нехтується спроможність жінок. Маскулінність просякла всі прошарки російського суспільства. Реклама мобілізації це демонструє - мальчикі сбежали, мужчіни стоять. Солдатські матері, організація з тривалою історією в росії, не сказала жодного слова проти війни. Біженці і біженки з України використовуються як зброя, коли звучать гасла про захист дітей Донбасу. Це про когнітивну перевагу, вірніше її відсутність в російських наративах. Тепер про стійкість. Ми спостерігаємо в Україні суспільну підтримку, що складає психологічну складову, гуманітарну (волонтерство), та інші. Цікаве питання дослідження того, як російські гендерні наративи працюють в Україні.

Др.Дженні Матерс, старша лекторка з міжнародної політики, університет Аберіствіт

росія тривалий час веде свою власну війну проти гендера. Це стосується і повної декриміналізації домашнього насильства, і боротьби проти ЛГБТК, і знищення громадянського суспільства, частиною якого були жіночі організації.

Олена Сулова, засновниця ІКЖЦ

Рік, який ми прожили, приніс нам багато викликів, головним чином тих, з якими ми ніколи не планували стикатися в нашому житті. Наприклад, ми змушені були залишати свої домівки та організувати їх у нових місцях, бігти до сховищ під час тривоги та проводити там навчання, щодня втрачати друзів і

подруг, колег, цивільних та військових і спілкуватися з постраждалими від СНПК.

Цей рік навчив нас багатьом навичкам, які ми ніколи не планували використати, наприклад, виготовляти окопні свічки та плести захисні сітки для армії, жити без світла, тепла та води та постійно працювати протягом усіх цих днів.

Виклики та навички, які ми набули, зробили нас сильнішими та дали нам нові перспективи, включно з гендерними перспективами. Ці уроки, насамперед, для України, проте, я певна, ви знайдете в них важливі уроки і для ЄС, і для НАТО.

Аналіз року, що минув, базується на стовпах Резолюції 1325: запобігання, участь, захист і примирення.

Цей аналіз дає розуміння, що і як нам робити далі.

Ідентифікація гібридних загроз, емоційна безпека, концепція безпеки, що розвивається, не є «просто цінностями» – це м'які інструменти безпеки. Гендерна перспектива раннього попередження стосується запобігання.

4 роки до початку війни і 9 років під час війни я досліджувала і постійно говорила, що в росії продовжує зростати гендерне насильство. Толерантність до нього також зростала, активізувалися зусилля з просування такого підходу в інших країнах, зокрема в Україні, але не тільки. Як приклад, глобальна кампанія проти Стамбульської конвенції. Замість прямого націлювання на ідею захисту від насильства вони зосередилися на так званих «гендерних загрозах людству».

СНПК, його форми та супутні прояви насильства демонструють результати такої російської політики. Схвалення військових згвалтувань у російському суспільстві, зокрема жінками, є вірним підтвердженням наявності цих наслідків.

Ми повинні проаналізувати це та спланувати включення глибокої та багатосторонньої гендерної перспективи в усі сфери безпеки та оборони в стратегічному, оперативному та тактичному плануванні, реалізації, моніторингу та оцінці, а також розробити дієві методи та засоби протидії. Я готова поділитися всіма подробицями з тими, хто цікавиться цією справою.

Протистояння антигендерним гібридним діям росії в Україні перетворилося на впливовий фактор загальної стійкості суспільства. Співпраця між СБУ та громадянським суспільством у цих питаннях також відіграє важливу роль.

Швидке реагування на потреби безпеки іншого характеру порівняно з попередніми роками; безпрецедентна оперативна розробка механізму допомоги постраждалим від СНПК є демонстрацією наслідків такої готовності.

Тепер про участь, цивільно-військову співпрацю без мілітаризації, колоніальний фемінізм.

Нині в українській армії служать понад 40 тисяч жінок. У відсотковому співвідношенні це більше, ніж у багатьох арміях країн НАТО.

Заохочення жінок до військової служби, зміна умов служби, розробка гендерної політики в секторі безпеки та оборони, співпраця з гендерних питань між військовими та феміністськими ОГС – все це стосується участі жінок у миротворчих процесах.

Але в цьому аспекті ми ведемо дискусії з феміністичними спільнотами з різних країн, тому що наша діяльність стає приводом звинуватити нас, українських феміністок, у сприянні мілітаризації країни.

Але наша позиція інша. Країна має право на захист. Жінки мають право захищати свою країну. Звинувачувати нас у тому, що ми робимо, це те саме, що звинувачувати жінку, якій погрожують насильством, коли вона захищається, а не поводить з кривдником ласкаво. Коли феміністки стверджують протилежне, це, на нашу думку, є відображенням «колоніального фемінізму», який розглядає ситуацію лише з позиції можливої країни-агресора.

Що нам робити? Необхідна широка дискусія з цих питань.

Тепер про захист. Тут я говоритиму про СНПК.

Я вже говорила про негайне реагування на ці випадки. Неповне, не всеосяжне, іноді ще не ефективне, але дуже швидке. Наша громадська організація працює над цим питанням з 2015 року. Накопичений досвід показав наявність прогалин у протидії ГОН загалом.

І тепер ми можемо побачити, як цей досвід можна поширити широко, зокрема, і в інші країни.

План відновлення України та інші заходи як примирення

Примирення неможливе без справедливості. Справедливість неможлива без гендерної перспективи. Відшкодування, оскільки механізм правосуддя перехідного періоду забезпечує гарантії неповторення, має включати деякі конкретні заходи. І ці заходи мають бути включені в акт про капітуляцію росії.

Гарантії неповторення повинні бути розроблені з урахуванням причин сексуального насильства, щоб ефективно запобігати йому в майбутньому.

Така політика включатиме розробку та впровадження належної правової та інституційної бази для запобігання та протидії сексуальному насильству щодо жінок, дівчат, чоловіків і хлопчиків. Про це говорить Інструкція Генерального секретаря ООН щодо репарацій за СНПК.

Ми страждаємо, але ми не жертви - ми вижили - відчуйте різницю

Ми думаємо, як долучитися до результатів попередніх уроків і перетворити їх у повоєнне відновлення України.

Ваша участь в цьому процесі важлива на всіх етапах. Чекаємо від вас, як від добрих друзів і подруг, не лише безпосередню допомогу, а і адвокацію, як у ваших країнах, так і перед нашим урядом, щоби гендерна перспектива війни перетворилася у сталу перспективу миру.

Дякую за увагу.

Запитання, коментарі

Яка ситуація з постраждалими від СНПК чоловіками?

Відповідь Олени Сулової

Складна, бо латентність ще вища, самостигма теж, брак психологів для постраждалих чоловіків, тощо.

Ірина Щкіра, Український хаб у Лісабоні

Погоджуюся з тезою, що слід переходити від сприйняття нас, українок і українців, як жертв, бо ми вижили і продовжуємо далі будувати своє життя. Український хаб тут, в Лісабоні, наочне тому підтвердження.

Питання Хелени Кахейрас, Міністерки оборони Португалії

Які уроки гендерної перспективи війни проти України ви вважаєте важливо перевести в наступні практичні кроки?

Відповідь Олени Сулової

Знелюднення України вимагає від нас інших підходів в усьому. Зараз це стосується того, що ми маємо активно працювати з вікарною травмою (травмою свідків, які чують і бачать травмуючі події інших людей), щоби підтримати емоційно-психологічний ресурс наших людей.

Ще один урок – ніколи, ніколи, ніколи не здаватися, наполягати більше, коли нас не чують, бо це важливо для того, щоби уникати у майбутньому більших втрат. Ваша підтримка тут є дуже важливою. Як наші добрі друзі і подруги, ви можете нагадувати нашому уряду, коли включення гендерної складової, як у протистояння з росією, так і в наше післявоєнне відновлення, може бути не дуже активним чи гальмуватися.

*Підсумки сесії кількома тезами – бригадна генерал Ана Балтазар, заступниця
Директора з національної оборонної політики Міністерства національної
оборони Португалії*

Жінки не жертви, а ті, хто пережили травмуючі події.

Активізація залучення жінок в миробудування, зокрема, в переговори у
майбутньому, є дуже важливою

Ніколи, ніколи, ніколи не здаватися.

Недискримінація є базовою цінністю